

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

**МУЗИЧНА ТА ХОРЕОГРАФІЧНА ОСВІТА
В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОГО
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

**Матеріали і тези X Міжнародної конференції
молодих учених та студентів
(18-19 жовтня 2024 р.)**

1 том

ОДЕСА 2024

УДК: 37+78+792.8+008-021.1

Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства. Матеріали і тези X Міжнародної конференції молодих учених та студентів (Одеса 18-19 жовтня 2024 р.). — Т.1. — Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2024. — 341 с.

Рекомендовано до друку вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Протокол № 4 від 31.10. 2024 р.

Рецензенти:

Мартинюк Тетяна Володимирівна, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри-професор кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі;

Білова Наталія Костянтинівна, кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри музично-інструментальної підготовки Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського».

Матеріали і тези друкуються в авторській редакції.

Технічний редактор Ганна РЕБРОВА

©Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського, 2024

виконавсько-фонаційний, аналітико-інтерпретаційний, комунікативно-артистичний, а також педагогічно-креативний.

Цілеспрямоване формування означених компонентів вокально-стильової майстерності майбутніх викладачів вокалу передбачає також стимуляцію в здобувачів здатності до критичної самооцінки й набуття досвіду пропедевтики помилок, типових для фахівців на початковому етапі набуття професійного досвіду.

Врахування означених положень має стати підґрунтям для розроблення інноваційної й ефективної методики удосконалення змісту й методів підготовки здобувачів до набуття вокально-стильової майстерності й майбутньої успішної професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк, В. Г. (2000). *Постановка голосу*: навчальний посібник для студентів вищих муз. навч. закладів. Київ: Українська ідея.
2. Кьон, Н. Г. (2018). Пропедевтика типових помилок як метод навчання співу студентів педагогічних університетів. *II Міжнародна науково-практична конференція «Пріоритети наукових досліджень: теоретична та практична цінність»*. Варшава, 11–12.
3. Овчаренко, Н. А. (2016). Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності. Дис.... д-ра пед. наук. Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ.
4. Шип, С. В. (2023) *Теорія художніх стилів* : Монографія, Суми: ФОП Цьома С.П., 138 с. URI <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/16589>
5. Хуан Юйсі (2023). Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до культурно-педагогічної трансмісії засобами пісенного фольклору. Дис ... д-ра філ.). Одеса, 2023.
6. Ян, Сяохан (2019). Пропедевтика типових помилок у професійній діяльності майбутніх викладачів вокалу. *Наукові записки: психолого-педагогічні науки*, 1, 123–128.

Анастасія ГРАБОВСЬКА,

здобувачка 2 курсу другого (магістерського) рівня
кафедри режисури та хореографії факультету
Львівського національного університету імені

Івана Франка;

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент

П. Є. ЛУНЬО

**ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА
ХОРЕОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО ЗАКАРПАТТЯ ТА РОЗВИТОК
ФОЛЬКЛОРУ**

Анотація: У статті на основі наукових праць, збірок про хореографічне мистецтво Закарпаття та розвиток фольклору розглянуто унікальні міжкультурні взаємодії, які сформували багатогранну хореографічну спадщину цього регіону. Окремий акцент зроблено на опис впливу культур національних меншин, зокрема: українців, угорців, румунів, словаків. Взаємний вплив цих етнічних груп проявляється в танцювальних традиціях, ритміці та музичних формах, які відображають різноманіття культурного спадку.

Також досліджено, як танці різних національних меншин інтегрувалися в український танцювальний фольклор, збагачуючи його новими формами й стилями. Виділено теоретиків, які внесли значний вклад у розвиток краю та теоретичний розвиток фольклору Закарпатської області, розкриваючи унікальність хореографічного мистецтва.

Ключові слова: танець, фольклор, рухи, традиції, обряди, історія, культура, етнічні групи, національні меншини.

A.HRABOVSKA

FEATURES OF THE INFLUENCE OF NATIONAL MINORITIES ON THE CHOREOGRAPHIC ART OF TRANS-CARPATIA AND THE DEVELOPMENT OF FOLKLORE

Annotation: The article, based on scientific works and collections on the choreographic art of Transcarpathia and the development of folklore, explores the unique intercultural interactions that have shaped the region's multifaceted choreographic heritage. Special attention is given to the influence of Ukrainian, Hungarian, Romanian, and Slovak cultures. The mutual influence of these ethnic groups is reflected in dance traditions, rhythm, and musical forms, showcasing the diversity of cultural heritage.

The article also examines how the dances of various national minorities integrated into Ukrainian dance folklore, enriching it with new forms and styles. The contributions of theorists who significantly influenced the development of the region and the theoretical evolution of Transcarpathian folklore are highlighted, revealing the uniqueness of the region's choreographic art.

Keywords: dance, folklore, movements, traditions, rituals, history, culture, ethnic groups, national minorities.

Постановка проблеми: Хореографічне мистецтво Закарпаття, як багатонаціонального регіону, розвивалося під впливом різних етнічних груп, таких як українці, угорці, румуни, словаки та інші. Проблема полягає в недостатній вивченості взаємодії між цими культурами та їхнього впливу на розвиток фольклору регіону. Існує потреба в глибшому аналізі процесів, які сприяли інтеграції та збагаченню хореографічної спадщини через культурні взаємовпливи. Це дослідження є важливим для розуміння етнокультурної інтеграції та збереження культурної ідентичності в Закарпатті.

Метою статті є вивчення впливу української, угорської та словацької національних меншин на процес формування фольклорної та хореографічної спадщини Закарпаття. Особливу увагу приділено аналізу культурної взаємодії між цими етнічними групами та їхньому внеску в збагачення регіонального мистецтва.

Завдання статті висвітлити розвиток хореографічного мистецтва та фольклору за допомогою праць видатних науковців. Визначити взаємодію фольклору із хореографічним мистецтвом Закарпатської області. Коротко описати аспекти розвитку фольклору та хореографії.

Аналіз досліджень. Цю тему досліджували видатні науковці і фольклористи. З них можна виділити праці таких особистостей: Герц Ірина [1], Тимчула Андрій [3], Гуменюк Андрій [4] та ін.

Виклад основного матеріалу:

Танець являє собою мистецтво руху і може вважатися відображенням душі. Народні танці є інтегральною частиною фольклору Закарпаття, де велика краса природи та історія регіону сприяють розвитку унікального мистецтва різних етнічних груп, які проживають на цій території. Кожен район на Закарпатті унікальний, з власною хореографією, музикою та одягом, що підкреслює різноманітність регіональних традицій.

Традиційний одяг, вишивка, орнаментика, а також збереження народних традицій є свідченням глибокої поваги до національного мистецтва. Закарпаття гордиться своїм багатством народної творчості, яке є цінним культурним надбанням. Народне мистецтво регіону збагачене взаємодією творів корінних національностей, включаючи русинів, українців, угорців, румунів, словаків та німців, які століттями спільно жили, працювали і святкували разом. Це сприяло обміну музичних, танцювальних елементів та стилями, що кожна група інтерпретує по-своєму.

Збереження історичних елементів народної творчості та культури є нашим обов'язком. Необхідно активно документувати, просувати та зберігати культурне надбання, залишене нашими предками. Важливо точно відтворювати характер виконання народних творів, розкривати народні образи, акуратно передавати культурні особливості, які були вироблені та збережені через віки.

Любов до народної творчості повинна бути основою кожного хореографічного твору, що дозволяє кожній постановці відрізнятися специфікою та характером виконання. Народний танець є носієм національної культури, а енергійні та чарівні танці Закарпаття є важливою частиною культурного життя багатонаціональної спільноти Закарпатської області України [2].

Закарпаття, найзахідніша область України, протягом своєї багатовікової історії перебувало під впливом численних політичних режимів і культур. Область послідовно входила до складу Королівства Угорщини, Австро-Угорської імперії, Чехословаччини та СРСР. З моменту здобуття Україною Незалежності в 1991 році Закарпаття стало її невід'ємною

частиною. Часті адміністративні зміни суттєво вплинули на культурний розвиток регіону та його геополітичне значення, що залишається предметом інтересу сусідніх країн і сьогодні [5].

З огляду на історичне розташування, Закарпаття можна назвати унікальним осередком, де переплелися економічні, політичні та культурні зв'язки з європейськими країнами. Жодна інша область України не відігравала такої ключової ролі у формуванні взаємодії з сусідніми народами. Вплив угорців, румунів, словаків, чехів і поляків протягом століть глибоко позначився на історичному та культурному розвитку цього регіону.

Хореографічна культура сусідніх країн значно вплинула на розвиток народних танців на Закарпатті, що також відображається у музичному оформленні хореографічних творів. Наприклад, традиції румунської хореографії помітні у танцях «Гуцулка», «Аркан» та «Півторак». Наші дослідження локально-територіальних груп показали взаємозбагачення хореографічної лексики, зокрема, у марамороських долинян, які зберігають автентичність румунських і угорських танців. Ужгородські долиняни демонструють вплив не лише угорської, але й словацької хореографії, а перечинсько-березанські долиняни поєднують у собі особливості культури Словаччини та інших етнічних груп, таких як лемки та бойки [6].

Угорці в свою ж чергу залишили для краю притаманне їм зміщення сильної долі такту на слабку. Заміна акценту в музиці. Акцент передається на танцівників, згідно цього видозмінюється і рух виконавців. Такі танці притаманні танцям Закарпаття, найбільше долинянам [1].

Для культурних зв'язків між Україною та Словаччиною характерні органічні та обґрунтовані перетини і взаємодії. Закарпаття і Східна Словаччина в минулому складали єдиний етнографічний регіон, що сприяло активним контактам завдяки спільному історичному розвитку. Наприклад, у Словаччині, особливо в Пряшівському районі, виконуються українські танці, такі як гопак, козачок і горлиця. Дослідники відзначають значний вплив словацької хореографії на українську танцювальну культуру, зокрема в бойківських і лемківських танцях, де використовуються такі елементи, як м'яке рліє під час обертів у парах, а також словацька полька як у парних, так і в масових композиціях.

Одним із найвідоміших танців який походить із Лемківщини є дівочий танець «Карічка». Лемківські землі, які опинились далеко на заході, потрапили в оточення культур держав-сусідів. Тривале спілкування з культурами інших держав залишило відбиток на культурі лемків. Так, переклад назви вищезгаданого дівочого танцю «Карічка» носить в собі словацьке слово «коло». Основним малюнком танцю є «коло». Даний танець танцюється не тільки на Закарпатті. Його охоче виконують словаки, які проживають у Польщі та Словаччині [7].

Фольклор охоплює різноманітні культурні традиції, вірування та забобони, які виражені в народній творчості. Цей термін був введений у 1846 році Вільямом Томасом [8], який мав на меті створити універсальний термін,

який міг би охопити багаті усні традиції, що зустрічаються в культурах усього світу. Термін «фольклор» є поєднанням двох слів: «люди», що відноситься до колективу, і «знання», що означає мудрість або розуміння. Визначення фольклору досить широке, і те, що підпадає під цю категорію, може бути суб'єктивним [8]. Однак ключовим критерієм є те, що щось можна вважати фольклором, якщо воно має передаватися усно впродовж багатьох поколінь, будь то притча, казка чи пісня.

Для людей, які захоплюються усними культурними традиціями, фольклор відкриває безліч можливостей для дослідження. Вчені, що спеціалізуються на фольклорі, провели широке дослідження культурних змін і тенденцій, уважно вивчаючи еволюцію усних традицій. Їхні спостереження показали, що коли представники різних культур збираються разом, фольклор зазнає значних трансформацій.

Сфера хореографічного фольклору неймовірно багата, охоплюючи найрізноманітніші танці. Ці танці можна класифікувати як ритуальні, побутові або розповідні, часто супроводжувані хором або ритмічними ударами традиційних народних або ударних інструментів. Глибоко перегукується зі світом народного танцю твердження М. Гоголя про те, що українська пісня втілює суть народної культури, сповнена життєвої сили, жвавості, справжніх барв правди та історії. Це почуття ще більше розширюється шановними балетмейстерами, які розглядають танець як форму поетичного вираження, видимий прояв пісні, яка вміщує колективну душу народу, яскраво розповідаючи про емоційну подорож і досвід їхньої історії. Скарбниця народного танцю – це нескінченне джерело натхнення, наповнене безцінними перлинами, які демонструють безмежну творчість, образне мислення, експресивні форми та глибокі емоції народної традиції.

Витоки народного танцю сягають глибокої давнини, історичні та фольклорні свідчення свідчать про те, що він розвивався разом із формуванням української нації. Багатство й самобутність українського хореографічного фольклору пояснюється тривалим і складним творчим процесом, у результаті якого виник цілісний і стилістично єдиний вид мистецтва.

Народний танець розвивався під впливом багатьох факторів, серед яких особливу роль відігравали професії людей та природне середовище. Вчені, такі як А. Тимчула [3], А. Гуменюк [4] досліджували, як умови життя, зокрема кліматичні особливості та традиційні заняття, відбивалися у народних танцях. Танці, створені мисливцями чи пастухами, часто відтворювали поведінку тварин, їхні рухи та манери. Такі танці демонструють не тільки творчий підхід до танцю, але й глибоке розуміння природи та взаємозв'язків з нею. Окрім цього, кліматичні та природні умови також впливали на ритми та динаміку танцювальних рухів. Танці відображали не тільки емоції, а й життєві реалії, соціальні традиції та навіть взаємодію з навколишнім середовищем, таким чином передаючи життєвий досвід і культурні особливості спільноти.

Зміст народного танцю черпає велику кількість натхнення у звичайних подіях повсякденного життя. У повсякденному житті люди регулярно користуються різноманітними побутовими предметами. Отже, цілком очікувано, що ці предмети часто стають частиною мистецьких творів, оскільки художники прагнуть охопити саму суть свого оточення. Широкий тематичний розмах і вписаність середовища в ці мистецькі твори є незаперечним свідченням глибокого зміст у та емоційної сили, притаманної українському танцювальному фольклору.

У фольклорних танцях, котрі існують у недалеких хореографічних культурах, бачимо велике число рухів, які мають спільну морфологічну структуру, проте усякі народи вносять власні народні колористичні барви, відтінки для здійснення того чи іншого руху. Невелика зміна рухів у самій композиції, ракурсів поворотів корпусу, плечей, акценти головою, гра обличчям іноді, практично перемінюють рухи.

У побуті народний танець виконується за бажанням танцюриста, тобто пари формуються за попередньою домовленістю або під час виступу. У сценічній версії хореограф об'єднує пари залежно від зовнішності, внутрішнього темпераменту, характеру та акторської майстерності танцюристів.

Музика в народному танці переважно постійна і майже не змінюється. У фольклорному варіанті його доповнює композитор чи концертмейстер і в мелодійному плані, не кажучи вже про ритміку і темпи.

Костюм – це «вітрина», яка відразу інформує глядача про місце і час дії, розкриває національні та місцеві особливості хореографії. Крій костюма залежить від стилю та способу постановки. Якщо хочеться зберегти першоджерело фольклору, то костюм слід залишити таким, яким він був у народі чи в етнографічних музеях.

До фольклорних матеріалів слід ставитися обережно, як до цінних знахідок. А може, краще їх не чіпати і залишити такими, як є, бо вони прийшли до нас?

Висновок: Український хореографічний фольклор охоплює різноманітні стилі, кожен з яких демонструє багатий асортимент регіональних варіацій. Кожна область пишається своїм репертуаром виразних елементів, що надає танцям унікальну місцеву сутність. Танцювальна традиція українського народу характеризується багатством художніх особливостей, що виявляються в її образності, мовній манері та виконанні. Ці атрибути втілюють у собі як національні риси народу, так і особливості різних областей і районів.

Культурна взаємодія між українською, угорською, словацькою та іншими національними меншинами регіону мала вирішальний вплив на формування його унікальної хореографічної та фольклорної спадщини. Спільна історія та багатовікове співіснування цих народів сприяли створенню багатонаціонального культурного простору, де взаємне

запозичення та адаптація елементів хореографії та фольклору підвищували художнє розмаїття і збагачували традиції кожної з громад.

Інтеграція різних національних елементів у фольклор Закарпаття відображає процеси культурного взаємозбагачення, що сприяли як збереженню етнічної ідентичності, так і створенню спільного культурного поля. Важливим аспектом стало збереження автентичних рис народних танців та пісень кожної з етнічних груп, які продовжують існувати в регіоні й сьогодні.

Отже, вплив національних меншин на хореографічне мистецтво та розвиток фольклору Закарпаття можна вважати ключовим фактором культурної інтеграції, що одночасно зберігає унікальність етнічних традицій і сприяє формуванню багатонаціональної культурної спадщини регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герц І. Фольклор як засіб розкриття ідейно-художнього змісту сценічного хореографічного мистецтва. *Культура і Сучасність* : альманах. К. : Міленіум, 2009. № 2. С. 157-160.
2. Балог К. Танці Закарпаття репертуарний збірник. Ужгород: Госпрозрахунковий ред.-вид. відділ комітету інформації, 1998. 160 с.
3. Тимчула А. Народне хореографічне мистецтво українців Закарпаття другої половини XX – початку XXI століття : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. мист-ва : 26.00.01. Київ, 2021. 18 с.
4. Гуменюк А. Народне хореографічне мистецтво України. Київ: АН УРСР, 1963. 235 с.
5. Токар П. Міжетнічні відносини на Закарпатті: стан, тенденції і шляхи поліпшення: монографія / Під заг. редакцією П.В.Токаря; Ужгород : Міська друкарня, 2001. 232 с.
6. Гранчак І. Нариси історії Закарпаття. Том II (1918-1945): монографія / Під заг. ред. І.М.Гранчака; Ужгород: Закарпаття, 1995. 668 с.
7. Матковський О. Українські та словацькі народні мелодії: компаративні студії. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2020. Вип. 59. С. 45 –51.
8. Годлевський О. Концептуальна основа розвитку фольклорно-джазового напрямку в культурно-мистецькому просторі України кінця XX – першої чверті XXI століття. *Вісник національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* №3'2023. Музичне мистецтво. Київ. 2023. с.242-249.

Тетяна КОСТЕНКО,
Криворізький державний педагогічний університет

**СИСТЕМА РОБОТИ З РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ВИХОВАНЦІВ В ДИТЯЧОМУ ХОРЕОГРАФІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ**

Особливості підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в нових соціо-культурних умовах.....	129
Ван Цзі (Жуйке)	
Формування вокальної культури майбутніх учителів музики.....	133
Ходот А.	
Результати діагностики сформованості індивідуального сценічного іміджу школярів умовах навчання естрадного співу.....	137
Іригіна С., Шиліна А.	
Українська пісенна спадщина як засіб розвитку національної самосвідомості здобувачів вищої освіти.....	140
Дай Хуей, Кьон Н.	
Сутність поняття «різностильові вокальні навички».....	144
Барановський Ю.	
Поліхудожня обізнаність як основа майстерності майбутнього артиста оркестру.....	146
Чень Сяоюй, Кьон Н.	
Сутність і структура вокально-стильової майстерності майбутніх викладачів України й Китаю.....	148
Грабовська А.	
Особливості впливу національних меншин на хореографічне мистецтво Закарпаття та розвиток фольклору.....	149
Костенко Т.	
Система роботи з розвитку творчого потенціалу вихованців в дитячому хореографічному колективі.....	156
Кочиашвілі А.	
Музично-естетичний смак як важлива компонента у формуванні творчої особистості.....	163
Балакан Д.	
Значення мастерингу в музичному мистецтві.....	165
Лукасян Л.	
Особливості ритмічного устрою в жанрі босанова.....	167
Го Шижун, Ніколаї, Г.	
Стилізація як засіб сучасної інтерпретації традиційної китайської хореографії	168
Небещук Є.	
Жанрові особливості балади.....	171
Добровольська, Р.	
Ретроспективний аналіз музикотерапевтичної освіти в США.....	173
Dashkovskiy V.	
Concert and performing activity as a condition for self-expression of future piano teachers.....	176